

E- læring Dysfagi

Presenteres av Slagrehabiliteringssykepleier
Solveig Audestad Sunnaas sykehus HF

Sunnaas sykehus HF

Kurset er utviklet i et samarbeide mellom Sunnaas sykehus HF og Akershus universitetssykehus .

Fra Sunnaas; Maribeth C. Rivelrud, Anne-Stine Røberg, Hilde Sørli

Ahus; Ole-Andreas Holmsen, Marianne Løkke, Inger Margrethe Sveen

1. Å bli kjent med anatomi og fysiologi ved svelging.
2. Å tilegne seg kunnskap om symptomer på dysfagi.
3. Å bli kjent med den norske svelgetesten og vanlig klinisk undersøkelse.
4. Å bli kjent med generelle tiltak og råd for pasienter med spise- og svelgevansker.

Symptomer på dysfagi

- Sikling
- Hyper-/hyposensibilitet
- Tongue thrust
- Lengre måltid (>30min)
- Vanskeligheter med en spesiell type mat
- Hosting spesielt i forbindelse med måltid
- Følelse av "oppopping" i halsen
- Gjentatte luftveisinfeksjoner el. lungebetennelse
- Gurglete stemmekvalitet
- Økt slimproduksjon, surklete i svelget el. brystet i forbindelse med måltid

Kartlegging av dysfagi

Det er to hovedeler innen undersøkelse for dysfagi:

- Klinisk - sykehistorie/anamnese, pasientintervju, ansikts-/oralmotorisk undersøkelse og spiseobservasjon
- Tilleggsundersøkelser -videofluoroskopi, fiberoptisk endoskopisk evaluering av svelging (FEES), pH-måling, mm

Henvisning (forts.)

- Hyppig øvre luftveisinfeksjoner eller kronisk pustevansker; tidligere pneumoni (lungebetennelse)
- Failure to thrive
- Nevromotoriske vansker
- Oral, laryngeal, faryngeal eller øsofageal strukturelle feil
- Tracheostomi og/eller respirator avhengig
- Hjertefeil og vansker m/ernæring per os

Henvisningskriteria

- Hosting, kvelning, brekning og/eller oppkast under eller etter måltider
- Nekter nye konsistenser
- Irritabilitet under og/eller etter måltider
- Lang måltider
- Sikling, vansker å svelge spytt
- Økt surkle lyder, forandring av pustemønster under eller etter måltider

Årsaker til dysfagi hos ungdom og voksne

Hjerneslag

Traumatisk
hodeskade

Hjernesvulst

Progrierende
sykdomer (PS, ALS,
MS)

Demens, aldring

Ryggmargskade

Kreftoperert i
munn/svelg

Trauma

Cerebral palsy

Øsophagealfasen

- Tar mellom 8-20 sekunder
- Øsophagealfunksjon blir betydelig redusert ved alderdom, slik at den tar lengre tid og er mindre effektiv
- Vansker kan ikke behandles med terapi

Faryngealfasen

- Heving av den bløte ganen
- Heving og anterior bevegelse av tungebened og larynks
- Lukking av larynks
  - ekte stemmelepper, falske stemmelepper, plica aryepiglottica, strupelokket
- Åpning av cricofaryngeal muskel
- Bakover bevegelse av tungebasis til bakre svelgvegg
- Topp-til-bunn sammentrekking av svelgemusklene

Oralfasen

- Tar mindre enn 1 sekund
- Tykkere mat krever mer trykk fra tungen for å bevege maten bakover
- Leppelukke
- Tennene i over- og underkjeven føres mot hverandre
- Viljestyrt "feiebevegelse" av maten bakover

Oralforberedende fase

- Bevegelsesmønsteret i denne fasen varierer med mengde og konsistensen av maten
- Leppelukke
- Tunge-, kjeve-, kinnbevegelser
- Maten blandes med spytt
- Mengde mat som svelges varierer med konsistensen av mat/drikke
- vanlig; tykkere konsistens - mindre mengde

Pre-oral fase

- Vi bruker syn, hørsel, og lukt
- Aktivitet av armer og hender for å føre mat til munnen
- Sitte-/hodestilling

ICF Internasjonal klassifikasjon av funksjon, funksjonshemming og helse

Egenomsorg

- Dele opp, føre til munnen og innta servert mat på kulturelt akseptabel måte, åpne matvareemballasje, bruke spiseredskaper, innta måltider til hverdag og fest.
- Gripe, føre til munnen og innta drikkevarer på kulturelt akseptabel måte, blande og skjenke drikkevarer, åpne emballasjen, bruke sugerør eller drikke rennende vann fra en kran eller kilde, men også å die.

ICF videre

Kroppsfunksjoner

- **Bite**; funksjoner for å skjære, gjennomtrenge eller rive mat av med fortenner
- **Tygge**; funksjoner for å knuse, male og tygge mat med jekslene
- **Manipulere mat i munnen**; med tenner og tunge
- **Svelge**; funksjoner for å bringe mat og drikke gjennom munnhulen, svelget og spiserøret til magesekken i passende porsjoner og tempo
  - Svelge gjennom munnen
  - Svelge gjennom svelget
  - Svelge gjennom spiserøret

Konsekvenser for pasienten

- Nedsatt immunforsvar og infeksjonsrisiko
- Tap av muskelmasse og redusert muskelkraft:
- Nedsatt lungefunksjon
- Nedsatt hjertefunksjon

- Nedsatt leverfunksjon med redusert syntese av proteiner
- Redusert normalflora i tarmen
- Tarmatrofi
- Translokasjon

- Metabolske forstyrrelser
- Atrofisk hud og redusert sårtilheling

- Økt søvnbehov
- Kuldefornemmelse
- Utmattelse
- Psykologiske symptomer

Hvilke ernæringsalternativ finnes?

- Ernæring via mat og drikke.
Tilpasset i konsistens, tyggemotstand, temperatur, mengde.
- Enteral ernæring
Prefabrikert sondenæring eller finmoset mat, væske.
- Parenteral ernæring
Ernæring gitt utenom mage- tarmkanalen - intravenøst

Pasientopplevelser

Mat og drikke en selvfølgelig del av livet
Opplevelse av nytelse og livskvalitet
Opplevelse av sult og tørste uten å kunne dekke behovene
Munntørrhet og sprukne lepper
Vond smak i munnen
Frustrasjon
Nedsatt matlyst
...

Sunnaas sykehus HF